

Journal of Academic Research and Trends in Educational Sciences

Journal home page:
<http://ijournal.uz/index.php/jartes>

TO INCREASE THE INTEREST OF PRIMARY CLASSES IN BOOKS

Anorboyeva Marhabo¹

School No. 35, Bulung'ur District, Samarkand Region

KEYWORDS

interest in reading, elementary grades, library environment, literary genres, parents, educational institutions

ABSTRACT

This article discusses the importance of increasing interest in reading in elementary grades and suggests effective approaches and strategies to achieve this goal. Important aspects such as creating an attractive library environment, using different literary genres and methods, involving parents and educational institutions in supporting reading are described. The results of these approaches can lead to the improvement of reading skills of young students, the development of imagination and logical thinking.

2181-2675/© 2023 in XALQARO TADQIQOT LLC.

DOI: 10.5281/zenodo.8002048

This is an open access article under the Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) license (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/deed.ru>)

¹ Teacher of School No. 35, Bulung'ur District, Samarkand Region, Uzbekistan

BOSHLANG'ICH SINFLARNI KITOBGA BO'LGAN QIZIQISHINI ORTTIRISH

KALIT SO'ZLAR/ КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА:

o'qishga qiziqish,
boshlang'ich sinflar,
kutubxona muhiti, adabiy
janrlar, ota-onalar, ta'lim
muassasalari

ANNOTATSIYA/АННОТАЦИЯ

Ushbu maqolada boshlang'ich sinflarning o'qishga qiziqishini oshirish muhimligi muhokama qilinadi va bu maqsadga erishish uchun samarali yondashuv va strategiyalar taklif etiladi. Jozibador kutubxona muhitini yaratish, turli adabiy janr va usullardan foydalanish, kitobxonlikni qo'llab-quvvatlashga ota-onalar va ta'lim muassasalarini jalb qilish kabi muhim jihatlar bayon etilgan. Ushbu yondashuvlarning natijalari kichik yoshdagi o'quvchilarning o'qish qobiliyatini yaxshilashga, tasavvur va mantiqiy fikrlashni rivojlantirishga olib kelishi mumkin.

O'qish bolalarning intellektual rivojlanishiga, so'z boyligini kengaytirishga va tasavvurni rivojlantirishga yordam beradigan muhim mahoratdir. Biroq, ko'plab yosh talabalar turli omillar, jumladan, adabiyotning mavjudligi va jozibadorligi tufayli o'qishga qiziqishni yo'qotadilar. Ushbu maqolada biz boshlang'ich sinflarning o'qishga qiziqishini oshirishga yordam beradigan bir nechta samarali yondashuv va strategiyalarni ko'rib chiqamiz.

Hozirgi vaqtda qabul qilingan global tendentsiyalarga ko'ra yosh avlodning o'qishga bo'lgan qiziqishi kamayishi keng miqyosga ega. Ko'pgina rivojlangan davlatlar, shu jumladan O'zbekistonda ham ushbu hodisaga faol qarshi choralar ko'rish vazifalari shakllantirilgan. Aholi o'rtasida kitob o'qishga qiziqish pasayishining hozirgi global tendentsiyasi o'qish madaniyatining tizimli inqirozini ko'rsatadi, Bu ko'plab mamlakatlarga, shu jumladan O'zbekistonga ham ta'sir qiladi. Mamlakatimiz uzoq vaqtdan beri dunyodagi eng ko'p kitobxonga ega davlat deb topildi. Biroq, XX asrning 90 -yillaridan boshlab O'zbekistonda kitobxon faolligining pasayishi boshlanadi.²

Malumki, Vazirlar mahkamasining "2020-2025 yillarga mo'ljallangan kitobxonlik madaniyatini rivojlantirish va qo'llab -quvvatlash milliy dasturi to'g'risida"gi qarori loyihasi e'lon qilindi. Bunga ko'ra yurtimizda barcha sohada kitobxonlikni targ'ib etish, turli xil loyihalar va tanlovlar ishlab chiqish, u orqali yoshlarda kitob mutola asiga qiziqish uyg'otish maqsad qilib qo'yildi. Kitob o'qish inson dunyoqarashini kengaytirib, bilimni oshiradi , fikrlash qobiliyatini yuksaltiradi. Yosh avlod bizning vatanimizning ertangi egalari, ularning bilimli, aqlli, manan yetuk qilib tarbiyalashda ota-onalarining,ustozlarning o'rni beqiyosdir, "Yoshlikda olingan bilim, toshga o'yilgan naqsh kabidir" deb bejizga aytilmagan bolalar yoshlik dan ota-onalarining aytgan alla, ertak, hikoyalarini maktabda boshlang'ich sinfda o'zlari o'qishni boshlagan hikoya ertaklar orqali kitob , kitob mutolaasi dunyosiga kirib

² Nafisa Gulummatovna O'Razova. "BOSHLANG'ICH SINFLAR O'QUVCHILARIDA MADANIY DUNYOQARASH ELEMENTLARINI SHAKLLANTIRISHDA KITOBXONLIK DAN FOYDALANISH" Central Asian Academic Journal of Scientific Research, vol. 1, no. 1, 2021, pp. 88-93.

boradilar. Shu sababli bu davrlar bolalarda alohida e'tiborni talab qiladi. Bu davrda bolada poydevor shakllana boshlaydi. Boshlang'ich sinf o'quvchilari o'yinlari, telefon o'ynashni yoqtirishadi, ota-onalari bolalarini kitob o'qishlarini xohlashdi. Ota-onalar bolalariga zamonaviy texnologiyalardan foydalanib audio ertaklar, rasmi kitoblar quyib berishlari maqsadga muvofiqdir.³

Bolalarni bo'g'inlar bo'yicha so'zlarni o'qish va talaffuz qilishni o'rgatish uchun siz quyidagi bosqichlardan foydalanishingiz mumkin: Bo'g'in tushunchasini tushuntiring: Bolalarga so'zlar bo'g'in deb ataladigan alohida tovush birliklaridan iborat ekanligini ayting. Ularga so'zlarni bo'g'inlarga bo'lish va har bir bo'g'in qanday tovushlar ostida ekanligini chizish orqali ularga misollar ko'rsating.

Bolalar so'zlardagi bo'g'inlarni ajratib ko'rsatishlari kerak bo'lgan mashqlarni bajaring. Misol uchun, bir so'zdagi har bir bo'g'in uchun barmoqlarini stolga tegizishlarini yoki oyoqlarini urishlarini so'rang. Bu ularga so'zdagi bo'g'inlar sonini eshitish va his qilishlariga yordam beradi.

Harf kartalaridan foydalaning va bolalarni bo'g'inlarga bo'lish orqali so'zlarni yaratishga ruxsat bering. Masalan, "mushuk" so'zini birlashtirib, so'ng " mu-shuk " deb bo'g'inlarga bo'lishlarini so'rang.

Talaffuz mashqlari: so'zlarni bo'g'inlar bo'ylab gapiring va bolalardan sizdan keyin takrorlashni so'rang. Oddiy so'zlardan boshlang va asta-sekin murakkabroq so'zlarga o'ting. Har bir bo'g'in qanday tovushlar va qanday tovushlarni o'z ichiga olganligini belgilang.

Bo'g'inlar bo'yicha o'qish: Bolalarga so'zlar bo'g'inlarga bo'lingan matnlarni taklif qiling. Har bir bo'g'in alohida aytib, ushbu matnlarni ovoz chiqarib o'qishlarini so'rang. Bu ularga bo'g'inlarning talaffuzini so'zlarni o'qish va tushunish bilan bog'lashga yordam beradi. Bolalar so'zlarni bo'g'in bo'yicha o'qishni o'rganganlaridan so'ng, so'zni bir butun sifatida o'qish uchun bo'g'inlarni asta-sekin birlashtirsin. To'g'ri talaffuzga e'tibor bering va agar kerak bo'lsa, ularga yordam bering.

Amaliyot va takrorlash bo'g'inlarni o'qish ko'nikmalarini mustahkamlash uchun bolalarga mashq qilish uchun ko'p imkoniyatlar bering. Ularga o'z darajasida kitob o'qish, so'z o'yinlarini o'ynash va so'zlarni bo'g'inlarga ajratishni davom ettiring.

Jozibador kutubxona muhitini yaratish: Kitobxonlikka bo'lgan qiziqishga ta'sir etuvchi asosiy omillardan biri kutubxona muhitidir. Kutubxona bolalar o'zlarini qulay va qiziqarli his qilishlari mumkin bo'lgan joy bo'lishi kerak. Qulay o'qish burchaklarini yaratish, kitoblarni ko'zga ko'ringan joyga qo'yish, yorqin va jozibali kitob muqovalaridan foydalanish - bularning barchasi kichik yoshdagi o'quvchilarning e'tiborini jalb qilishga yordam beradi.

Bolalarga tinch xona qilib berish muhimdir. Bolalarni chalg'itmaydigan, tashqi shovqin-surondan holi bo'lgan o'zi uchun qulay bo'lga n xona yoki burchak tashkil qilib

³ Mirziyoyev Sh.M. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "O'zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo'yicha Harakatlar strategiyasi to'g'risida"gi Farmoni. // Harakatlar strategiyasi asosida jadal taraqqiyot va yangilanish sari. - T.: «G'afur G'ulom», 2017.- 92 b.

berish. Bolalar ota-onasidan namuna oladilar . Agar ota –onalar muntazam ravishda kitob mutolaa qilishsa, boshqa oila a'zolari bilan turli kitoblar to'g'risida tez-tez suhbatlashsa, kitobdan zavq olganligini namoyon qilsa, bolalarga o'rnak bo'lgan bo'ladi. Kitob o'qish asta - sekin bolalarni sevimli mashg'ulotiga aylanadi. Boshlang'ich sinf o'quvchilarini rag'batlantirish, bunda ularning qiziqishlari yanada oshadi. Ota-onalar bolalarni bilan turli xil o'yinlar orqali kitob mutolaasiga qiziqtirish mumkin. Bolalarda o'zining kutubxonasini yaratishni oz bulsada kitoblarni o'qib to'ldirib borishini aytish yaxshi samara beradi. Kitobga qiziqish, kitob haqidagi tasavvurlar insonga o'yin faoliyatidan boshlab singdirib boriladi.

Dastlab ularga ota-onalar tomonidan qisqa mazmunda ertaklar o'qib berish orqali, badiiy obrazlar go'zalligini his etib tarbiyalanib boradi. Ana shu dastlabki uchrashuv bolaning o'quvchilik davrdagi ma'naviy hayotining barcha sohalari, yani mehnat, o'yin, musiqa, bolalar ijodi bilan bog'liq bo'lib bola hayotining barcha tomonlarini qamrab oladi. Demak, bolani kitobga qiziqtirish unda kitobxonlikni shakllantirish dastlab oiladan boshlanar ekan.⁴

Adabiy janr va uslublarning xilma-xilligi: Kichik yoshdagi o'quvchilarni kitobxonlik bilan qiziqtirish uchun ularga turli adabiy janrlarni taklif qilish muhim. Hikoyalar, she'rlar, komikslar, fantaziyalar , sarguzashtlar - turli xil tanlovlar har bir bolaga o'zini qiziqtirgan narsani topishga yordam beradi. Bundan tashqari, drammatizatsiya, turli qahramonlar sifatida o'qish yoki illyustratsiyalar yaratish kabi interaktiv o'qish usullaridan foydalanish ham o'qishni qiziqarli va qiziqarli qiladi.

Ota-onalar va ta'lim muassasalarining ishtiroki: Boshlang'ich sinflarning kitobxonlikka qiziqishini oshirishda ota-onalar, ta'lim muassasalarining faol ishtiroki muhim omil bo'lmoqda. Ota-onalar yotishdan oldin farzandlari bilan kitob o'qishlari, o'qiganlarini muhokama qilishlari, kutubxonalar yoki kitob do'konlariga tashrif buyurishlari mumkin. Shuningdek, ta'lim muassasalari bolalarning kitobxonlikka qiziqishini oshirish maqsadida kitob ko'rgazmalari, yozuvchilar tanlovlari yoki yozuvchilar uchrashuvlarini tashkil etishi mumkin.

Boshlang'ich sinf o'quvchilari ma'naviyati rivojlanib boruvchi faol jarayon. Shu sababli ota-ona kitobdan foydalanishda quyidagi omillarga e'tibor berishlari lozim:

Boshlang'ich sinf o'quvchilarida kitob o'qish ishtiyoqini shakllantirish nihoyatda murakkab jarayondir. Bu masala ularlarning kitobxonlikka bo'lgan munosabatini belgilaydi. Tan olish kerak, Boshlang'ich sinf o'quvchilarining bugungi kitobxonlik darajasi qoniqarli emas. Bu ijtimoiy muammodan chiqib ketishning yagona yo'li ota-onaning yordamga kelishidir. Maktabda o'qituvchi, uyda ota-ona bolada kitob o'qish ko'nikmasini hosil qilishi kerak. Bunda oddiydan murakkablikka, ya'ni murakkabligi jihatidan normal, bolaning

⁴ Nafisa Gulummatovna O'Razova. "BOSHLANG'ICH SINIF O'QUVCHILARIDA MADANIY DUNYOQARASH ELEMENTLARINI SHAKLLANTIRISHDA KITOBXONLIK DAN FOYDALANISH" Central Asian Academic Journal of Scientific Research, vol. 1, no. 1, 2021, pp. 88-93.

kamolot darajasiga mos bo'lgan kitoblar tanlash qo'l keladi.⁵

Bolalarga tinch xona qilib berish muhimdir. Bolalarni chalg'itmaydigan, tashqi shovqin-surondan holi bo'lgan o'zi uchun qulay bo'lgan xona yoki burchak tashkil qilib berish. Bolalar ota-onasidan namuna oladilar. Agar ota-onalar muntazam ravishda kitob mutolaa qilishsa, boshqa oila a'zolari bilan turli kitoblar to'g'risida tez-tez suhbatlashsa, kitobdan zavq olganligini namoyon qilsa, bolalarga o'rnatilgan bo'lgan bo'ladi. Kitob o'qish asta-astan bolalarni sevimli mashg'ulotiga aylanadi.

Boshlang'ich sinf o'quvchilarini rag'batlantirish, bunda ularning qiziqishlari yanada oshadi. Ota-onalar bolalarni bilan turli xil o'yinlar orqali kitob mutolaasiga qiziqtirish mumkin. Bolalarda o'zining kutubxonasini yaratishni o'z birligida kitoblarni o'qib to'ldirib borishini aytish yaxshi samara beradi. Kitobga qiziqish, kitob haqidagi tasavvurlar insonga o'yin faoliyatidan boshlab singdirib boriladi. Dastlab ularga ota-onalar tomonidan qisqa mazmunda ertaklar o'qib berish orqali, badiiy obrazlar go'zalligini his etib tarbiyalanib boradi. Ana shu dastlabki uchrashuv bolaning o'quvchilik davrdagi ma'naviy hayotining barcha sohalari, yani mehnat, o'yin, musiqa, bolalar ijodi bilan bog'liq bo'lib bola hayotining barcha tomonlarini qamrab oladi. Demak, bolani kitobga qiziqtirish unda kitobxonlikni shakllantirish dastlab oiladan boshlanar ekan.

Xulosa: Boshlang'ich sinflarning o'qishga qiziqishini oshirish maktab, ota-onalar va jamiyatning birgalikdagi sa'y-harakatlarini talab qiladigan muhim vazifadir. Jozibador kutubxona muhiti, turli adabiy janr va kitobxonlik usullarini yaratish, ota-onalar va ta'lim muassasalarini jalb etish bu maqsadni amalga oshirishga xizmat qiladi. Kichik yoshdagi o'quvchilarda kitob o'qishga bo'lgan qiziqishning rivojlanishi nafaqat ularning intellektual rivojlanishiga xizmat qiladi, balki ular uchun cheksiz fantaziya va tasavvur olamlarini ochib beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Mirziyoyev Sh.M. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "O'zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo'yicha Harakatlar strategiyasi to'g'risida"gi Farmoni. // Harakatlar strategiyasi asosida jadal taraqqiyot va yangilanish sari. – T.: «G'afur G'ulom», 2017.– 92 b.

2. Kitob mahsulotlarini nashr etish va tarqatish tizimini rivojlantirish, kitob mutolaasi va kitobxonlik madaniyatini oshirish hamda targ'ib qilish bo'yicha kompleks choratadbirlar dasturi to'g'risida. Xalq so'zi, 2017 yil 14 sentyabr. – № 184.

3. Xalqaro tadqiqotlarda boshlang'ich sinf o'quvchilarining o'qish savodxonligini baholash (Boshlang'ich sinf o'qituvchilari, metodistlari uchun metodik qo'llanma.) Sharq nashriyoti – 2019.

4. Nafisa Gulummatovna O'Razova. "BOSHLANG'ICH SINIF O'QUVCHILARIDA MADANIY DUNYOQARASH ELEMENTLARINI SHAKLLANTIRISHDA KITOBXONLIK DAN

⁵ Nodirjon Shakirovich Xudoyberganov BOSHLANG'ICH SINIF O'QUVCHILARINI OILADA KITOBXONLIKKA O'RGATISH TEXNOLOGIYASI // Scientific progress. 2021. №8. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/boshlang-ich-sinf-o-quvchilarini-oilada-kitobxonlikka-o-rgatish-texnologiyasi> (дата обращения: 03.06.2023).

FOYDALANISH" Central Asian Academic Journal of Scientific Research, vol. 1, no. 1, 2021, pp. 88-93.

5. Nodirjon Shakirovich Xudoyberganov BOSHLANG'ICH SINIF O'QUVCHILARINI OILADA KITOBXONLIKKA O'RGATISH TEXNOLOGIYASI // Scientific progress. 2021. №8. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/boshlang-ich-sinf-o-quvchilarini-oilada-kitobxonlikka-o-rgatish-texnologiyasi> (дата обращения: 03.06.2023).

6. Zubaydullaevna, T. N., Zoirovna, Y. S., Ugli, N. B. U., & Kizi, A. M. E. (2023, January). CONSIDERATION OF PSYCHOLOGICAL WAYS IN QUICK MEMORIZATION PROCESS ENGLISH LANGUAGE. In *International Scientific and Current Research Conferences* (pp. 29-35).

7. Murotmusayev, K., & Nizomov, B. (2022). Internet tarmog'ida yolg'izlik va psixik jarayonlar. Zamonaviy innovatsion tadqiqotlarning dolzarb muammolari va rivojlanish tendensiyalari: yechimlar va istiqbollari, 1(1), 457-460.

8. Nosirovich, A. N. & Umarovich, N. B. (2022). CYBERSPACE IN THE REAL WORLD. *Journal of Academic Research and Trends in Educational Sciences*, 1(10), 410-414.

9. Sharafitdinov Abdulla, Yuldasheva Sojida Zoyirovna. (2022). ZAMONAVIY AXBOROTLASHTIRISH JARAYONLARINING SHAXS INDIVIDUAL XUSUSIYATLARIGA TA'SIRI. *International Journal of Contemporary Scientific and Technical Research*, 1(2), 432-436.

10. Shoir, Khaydarova, and Mamaradjabov Yokubjon Umidovich. "THE EVENT OF EUPHEMISM AND ITS FUNCTIONS IN SPEECH." *Journal of Academic Research and Trends in Educational Sciences* 1.12 (2022): 401-405.

11. Zoirovna, Yuldasheva Sojida, and Nizomov Bekhruz Umarovich. "PSYCHOLOGY OF TRUST AND SECURITY." *Journal of Academic Research and Trends in Educational Sciences* 1.12 (2022): 153-161.

12. Kurolovich, Sindorov Lutfillo, and Mamaradjabov Yokubjon Umedovich. "PSYCHOLOGICAL TECHNIQUES FOR RAPID MEMORY OF THE ENGLISH LANGUAGE." *Journal of Academic Research and Trends in Educational Sciences* 1.12 (2022): 170-176.

13. Абдурасулов, Фарход Пардаевич, Бехруз Умар Угли Низомов, and Дилбар Йулдашевна Маликова. "ПСИХОЛОГИЧЕСКИЕ ФАКТОРЫ В ИЗУЧЕНИИ И ПРЕПОДАВАНИИ ЯЗЫКОВ." *Central Asian Research Journal for Interdisciplinary Studies (CARJIS) Special Issue* (2021): 211-215.

14. Burkhanovna, K. D., Alisherovich, M. R., & Ugli, N. B. U. (2021). Communication as the main source of personality development. *ACADEMICIA: An International Multidisciplinary Research Journal*, 11(5), 75-80.

15. Хасанова Г. Б. и др. ВЛИЯНИЕ ИСКУССТВЕННОГО ИНТЕЛЛЕКТА НА ЭКОНОМИКУ //International Journal of Contemporary Scientific and Technical Research. – 2022. – С. 259-263.

16. Alimov, N. (2023). CULTURE OF WESTERN AND ORIENTAL COUNTRIES. Современные тенденции инновационного развития науки и образования в глобальном мире.

17. Лекерова, Гульсим, Низомов Бехруз, and Тангрикулова Регина. "ИНКЛЮЗИВНОЕ ОБРАЗОВАНИЕ КАК ОДНО ИЗ ОСНОВНЫХ НАПРАВЛЕНИЙ РЕФОРМЫ В СИСТЕМЕ ОБРАЗОВАНИЯ." *International Journal of Contemporary Scientific and Technical Research* (2023): 62-69.

18. Abdurasulova, Diyora, and Nilufar Qosimova. "SOME CHALLENGES IN ENCOURAGING INDEPENDENT LEARNING." *Current approaches and new research in modern sciences 2.5* (2023): 60-64.

19. Abdurasulova, Diyora, KXonzoda Begimkulova, and Zilola Abdurakhmanova. "THE INTERCULTURAL COMPETENCE. DEVELOPING EFFECTIVE INTERCULTURAL COMMUNICATION SKILLS." *Science and innovation in the education system 2.6* (2023): 70-74.

20. Abdurasulova, Diyora. "MODERN TECHNOLOGIES OF FOREIGN LANGUAGE TEACHING." *Journal of Integrated Education and Research 1.1* (2022): 471-475.

21. Alibekova, G. (2022). А ТАЪЛИМ ТИЗИМИГА ИННОВАЦИОН ЁНДАШУВНИНГ ЎЗИГА ХОСЛИГИ: ТАЪЛИМ ТИЗИМИГА ИННОВАЦИОН ЁНДАШУВНИНГ ЎЗИГА ХОСЛИГИ. *Журнал иностранных языков и лингвистики*, 4(4).